КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ВОЄВОДІН В'ЯЧЕСЛАВ ВАСИЛЬОВИЧ

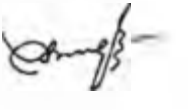
УДК: 378.09+781.63

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ МУЗИКАНТІВ-ВИКОНАВЦІВ В ОРКЕСТРОВОМУ КЛАСІ

13.00.02 – теорія та методика навчання (музика і музичне виховання)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Київ – 2007

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Київському національному університеті культури і мистецтв, Міністерство культури і туризму України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор **Олексюк Ольга Миколаївна**, Київський національний університет культури і мистецтв, завідувач кафедри теорії музики і музичного виховання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор **Вербець Владислав Володимирович**, Рівненський державний гуманітарний університет, декан художньо-педагогічного факультету;

кандидат педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України **Болгарський Анатолій Георгійович**, Національний педагогічний університет ім. М.Драгоманова, заступник проректора – директора Інституту мистецтв.

Захист відбудеться 28 вересня 2007 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.807.01 у Київському національному університеті культури і мистецтв за адресою: 01601, м. Київ, вул. Щорса, 36.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного університету культури і мистецтв (01601, м. Київ, вул. Щорса, 36).

Автореферат розіслано 28 серпня 2007 р.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасна епоха розвитку світового співтовариства характеризується стрімкими інноваційними процесами, які дедалі більше набувають статусу генерального індикатора культурного розвитку. Умовою прогресу стає готовність суспільної й індивідуальної свідомості до зміни у всіх сферах життя соціуму і прийняття нового як цінності. Відповідно змінюється погляд на образ самої людини. З позиції нової соціокультурної парадигми найважливішими якостями особистості як активного суб'єкта називають мобільність, конкурентноздатність, готовність до неперервного самовдосконалення. Віштак першочерговим завданням освіти стає розвиток таких якостей і здібностей , які б дали змогу людині не лише забезпечити якість життя, а й, долаючи труднощі, пов'язані зі сприйняттям новацій, створювати креативний соціальний простір.

Домінантою в стратегії освітньої політики сьогодні стала гуманізація вітчизняної педагогічної науки й практики. Основним освітнім орієнтиром виступає повага до особи, сприяння розвитку та збагаченню її духовно-творчого потенціалу, складовими якого є природні задатки та набуті в процесі соціалізації знання та вміння, вольові передумови до активної діяльності. Творчий потенціал особистості розглядається сьогодні вченими як складна, нелінійна, відкрита й самоорганізована система, яка визначає гуманістичну спрямованість світосприйняття, дій і вчинків, високу адаптивність, здатність до творчої самоорганізації і духовного саморозвитку в просторі соціального й професійного життя. З огляду на такий зміст творчого потенціалу особистості в сучасних соціокультурних умовах, саме цінісно опосередкований творчий потенціал має стати головним об'єктом уваги в процесі розвитку особи.

Однією з найважливіших складових модернізації системи освіти в Україні є оновлення її змісту, вдосконалення механізмів контролю за якістю з метою створення оптимальних умов для збагачення й реалізації творчого потенціалу учнівської та студентської молоді. Сучасний музикант-виконавець – це компетентна, ініціативна, гуманна особистість, в якої домінують духовно-моральні якості, яскраво виражена суб'єктна позиція і яка має багатий творчий потенціал.

Актуальність проблеми сприяння становленню творчого потенціалу особистості підтверджується багатьма дослідженнями у різних галузях науки і практики. Зокрема, її вивчення знайшло відображення в наукових положеннях античних філософів (Сократ, Платон, Аристотель та ін.), представників класичної німецької філософії (І. Кант, Й. Фіхте, Ф. Шелінг, Г. Гегель та ін.), філософів-екзистенціалістів (А.Бергсон, С.Кіркегор, М.Хайдегер, К.Ясперс, Е. Гуссерль та ін.), представників "філософії серця" (Г. Сковорода, П. Юркевич, М.Гоголь та ін.), сучасних українських філософів (С.Безклубенко, Є. Бистрицький, С. Кримський, О.Уледов, І.Шевченко, Т.Шульга та ін.). Психологічні аспекти становлення творчого потенціалу

особи розглядаються в працях І. Беха, Д. Богоявленської, Л. Виготського, О. Леонтьєва, І.Манохи, С. Рубінштейна, П.Якімонова та ін. Феномен творчого потенціалу особистості у сфері музичного мистецтва привертає увагу таких дослідників, як Б. Асаф'єв, Б. Теплов, Г.Костюк, Є. Назайкінський, В. Медушевський, В. Хопопова та інші.

Аналіз сучасних музично-педагогічних досліджень свідчить про зростання інтересу вчених до проблеми становлення духовно-творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців у системі вищої мистецької освіти. Ці дослідження ґрунтуються на концептуальних положеннях І. Беха, І. Зязюна, Н.Кічук, О. Савченко, О. Сухомлинської та інших провідних науковців. Нагромаджено значний науковий і фактичний матеріал, який висвітлює різноманітні грані проблеми становлення творчого потенціалу педагога-музиканта (Е. Абдуллін, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, Г. Щербакова, О. Щолокова та інші), і, зокрема, майбутнього музиканта-виконавця (Л. Арчажнікова, Л.Бочкарьов, М. Давидов, Н.Згурська, М.Мойсеєва, В. Мушмахер, Г.Саїк та інші).

Водночас багато питань, пов'язаних із проблемою становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців, ще чекають на своє вирішення. Йдеться, насамперед, про вдосконалення методики сприяння становленню творчого потенціалу у студентів вищих мистецьких навчальних закладів у процесі інструментально-виконавської підготовки в оркестровому класі. Лише в окремих дослідженнях розглядаються аспекти досліджуваної проблеми (А.Болгарський, О.Ільченко, В.Лапченко, Т.Паньків, В.Федоришин та ін.).

Крім того, недостатньо розробленими залишаються питання, пов'язані із становленням творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця в мистецьких вищих навчальних закладах. Складність розв'язання проблеми поглиблюється вкоріненою в системі професійної підготовки музиканта-виконавця суперечністю між усвідомленням творчого потенціалу як інтегративної основи фахової підготовки музиканта-виконавця і недостатньою розробленістю педагогічних технологій, спрямованих на створення умов для їхньої реалізації. Наявність суперечностей між актуальністю, соціальною та професійною значущістю проблеми сприяння становленню творчого потенціалу музиканта-виконавця в системі мистецької професійної освіти і відсутністю теоретично та методично обґрунтованих умов і педагогічних засобів її вирішення і зумовила вибір теми дослідження.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до комплексної програми наукових досліджень кафедри теорії музики і музичного виховання Київського національного університету культури і мистецтв „Теоретико-методичні та творчо-виконавські засади розвитку особистості в сфері музичного мистецтва". Тему дисертації затверджено Головною вченою радою Київського національного університету культури і мистецтв (протокол

№3 від 09.12.2006 р.) і Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології АПН України (протокол №1 від 23.01.2007 року).

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх музикантів-виконавців у мистецьких вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови становлення творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця в оркестровому класі.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику сприяння становленню творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця в оркестровому класі.

Завдання дослідження:

- уточнити ключові поняття дослідження („творчий потенціал особи, творчий потенціал музиканта-виконавця");
- охарактеризувати зміст і структуру творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця;
- виявити педагогічні можливості використання навчального оркестрового колективу як засобу сприяння становленню творчого потенціалу студентів мистецьких вищих навчальних закладів; для цього: визначити рівні сформованості творчого потенціалу студентів оркестрового класу;
- обґрунтувати гіпотетичні педагогічні умови становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в оркестровому класі;
- експериментально перевірити зміст, форми й методи сприяння становленню творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в оркестровому класі та розробити методичні рекомендації для їхньої реалізації.

Методологічну основу дослідження становили філософські, психологічні, педагогічні положення про єдність діяльності та свідомості особистості, про духовну сутність людини. Загальна методологія роботи ґрунтується на філософському системному підході до пізнання й перетворення педагогічної дійсності, що передбачає вивчення явища з позиції цілісності та взаємозв'язку всіх його складових на засадах особистісно орієнтованого підходу.

Теоретичну основу становлять наукові праці філософів (М.Бахтін, В.Віблер, Г.Буш, М.Каган, С. Кримський, В Малахов та ін.); психологів (Б. Ананьєв, О. Асмолов, Д. Богоявленська, Л. Виготський, О. Леонтьєв, І.Маноха, А. Маслоу, Р. Немов, А. Петровський, Я. Пономарьов, С. Рубінштейн, К. Роджерс, П. Симонов); педагогів (Л. Арчажнікова, І. Бех, В.Вербець, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Савченко, С.Сисоєва, О. Сухомлинська), що стосуються сучасних тенденцій розвитку педагогічної теорії і практики щодо становлення творчого потенціалу особистості, а також наукові розробки з проблем колективного музикування (А.Болгарський, С.Додонова, О.Ільченко, В.Лапченко, В.Федоришин).

Для вирішення визначених завдань використовувався комплекс **взаємопов'язаних методів дослідження**:

теоретичні: аналіз теоретичних джерел з проблем теорії та методики музичного виховання, класифікація та систематизація теоретичних і експериментальних даних; теоретичне моделювання музично-педагогічного процесу; конкретизація теоретичного знання; узагальнення педагогічного досвіду; порівняльний аналіз (вони дали змогу виявити та систематизувати дослідницькі матеріали з проблеми становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців мистецьких вищих навчальних закладів);

емпіричні: вивчення, оцінка та прогнозування сучасного стану фахової підготовки майбутніх музикантів-виконавців, спостереження, бесіди, анкетування, експертна оцінка, метод рейтингу та самооцінки, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний). Вивчення результатів навчальної діяльності показало необхідність змін у змісті фахової підготовки майбутніх музикантів-виконавців на основі становлення творчого потенціалу особистості. У дослідженні було використано також методи комп'ютерного статистичного опрацювання отриманих даних, розроблено програми і навчальні курси, які сприяли ефективності впровадження методики становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців.

База дослідження та основні етапи. Дослідження, що здійснювалося протягом 2004 – 2007 рр., мало 3 етапи.

Перший етап (2004–2005 рр.) – орієнтовно-діагностичний: визначення мети і завдань дослідження; уточнення методологічної бази та методів дослідження; формулювання гіпотези, розроблення програми констатувального експерименту.

Другий етап (2005–2006 рр.) – констатувальний: визначення вихідного рівня творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в оркестровому класі; виявлення педагогічних умов і розроблення експериментальної методики.

Третій етап (2006–2007рр.) – формувальний: реалізація та впровадження у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів мистецької та педагогічної освіти експериментальної методики становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в оркестровому класі; порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального експериментів, підведення підсумків, теоретичне обґрунтування висновків.

Експериментальною базою дослідження були: Донецька державна музична академія ім.С. Прокоф'єва, Національна музична академія України ім. П. Чайковського, Львівська державна музична академія ім. М. Лисенка, Київський національний університет культури і мистецтв та Рівненський гуманітарний університет. Дослідженням було охоплено 275 респондентів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що у вітчизняній педагогічній науці вперше розроблено теоретико-методичну концепцію становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в

оркестровому класі, обґрунтовано педагогічні умови становлення творчого потенціалу особистості, виявлено його компоненти, критерії та рівні сформованості; розроблено, експериментально перевірено та впроваджено в педагогічну практику мистецьких вищих навчальних закладів методику сприяння становленню творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців.

Вдосконалено технологічні підходи до підвищення ефективності процесу фахової підготовки майбутніх музикантів-виконавців у вищих навчальних закладах мистецького профілю.

Набули подальшого обґрунтування основні складові музично-педагогічного процесу фахової підготовки майбутніх музикантів-виконавців; положення щодо оновлення змісту, форм і методів у навчальному процесі мистецьких вищих навчальних закладів.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні методичних рекомендацій, що забезпечують ефективну організацію становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в оркестровому класі. Сформульовані в дисертації теоретичні висновки та методичні рекомендації придатні для подальшого вдосконалення змісту фахової підготовки студентів. Результати дисертаційного дослідження є підґрунтям для розробки навчальних програм і рекомендацій з формування творчого потенціалу студентів та викладачів музичних академій, університетів культури і мистецтв, інститутів мистецтв педагогічних університетів, оновлення змісту курсів „Оркестровий клас", „Методика навчання гри на народних інструментах", „Методика музичного виховання", а також для роботи керівників професійних, навчальних та самодіяльних колективів. Матеріали дослідження знайшли відображення у навчально-методичному посібнику, рекомендованому Міністерством культури і мистецтв України як навчальний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів культури і мистецтв.

Вірогідність результатів дослідження забезпечується методологічною обґрунтованістю вихідних положень; використанням взаємодоповнюючих методів, що відповідають суті визначеної проблеми, меті та завданням дослідження; проведенням дослідно-експериментальної роботи в умовах навчально-виховного процесу вищих мистецьких закладів.

Апробація та впровадження результатів дослідження здійснювалося через виступи на науково-практичних конференціях: міжнародних – „Академічне народно-інструментальне мистецтво України XX - XXI століть" (м. Київ, 2003); „Актуальні проблеми музичної освіти та виконавства" (м. Ніжин, 2007); Всеукраїнських – „Актуальні напрямки розвитку академічного народно-інструментального мистецтва" (м. Київ, 1998); «Мистецька освіта в Україні: традиції, сучасність, перспективи" (м. Луганськ, 2007); „Трансформаційні процеси в сучасній українській культурі" (м .Київ, 2007); Всеукраїнському науковому семінарі,

присвяченому IV педагогічним читанням, присвячених пам'яті О. П. Рудницької «Концептуальні засади мистецької освіти» (Київ, 2006); міжвузівських – „Музична освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку" (м.Київ, 2001); щорічних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів, докторантів і студентів Київського національного університету культури і мистецтв (Київ, 2004–2007).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено в 5 одноосібних публікаціях; з них 3 – у фахових наукових виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел (346 найменувань, з них 12 іноземною мовою) і 8 додатків. Повний обсяг дисертації – 222 сторінки, з них 195 сторінок основного тексту. Робота містить 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, визначено його мету, об'єкт, предмет та завдання, викладено теоретико-методологічні основи дисертації. Охарактеризовано методи дослідно-експериментальної роботи, розкрито наукову новизну, практичне значення, подано дані про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі – ***„Теоретичні засади становлення творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця в оркестровому класі"*** – аналізуються поняття „потенціал" і „творчий потенціал"; визначаються їхні зміст і структура щодо майбутнього музиканта-виконавця; характеризуються особливості навчального оркестрового колективу як суб'єкта виховання; розкриваються теоретичні підходи до вирішення завдань становлення творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця в педагогічному процесі вищого мистецького навчального закладу.

У дисертації з'ясовано, що вчені різних епох та світоглядних позицій прагнули виявити сутність творчого потенціалу через пошуки механізмів творчого процесу як першопричини зміни явищ і предметів навколишнього світу, його взаємодії з іншими структурними компонентами внутрішньої структури особистості. Таку проблему ставили перед собою античні філософи (Сократ, Платон, Аристотель та ін.), які, характеризуючи процес оформлення матерії, ввели поняття можливості і дійсності (потенційного і актуального). Важливою видається вказівка Аристотеля на нестійкий характер категорій потенційного і актуального, а також зміст поняття „становлення" як результату їхньої взаємодії. Становлення як внутрішня пружина будь-якої зміни стало центральною категорією логіки Гегеля, в якій реальна можливість і дійсність є джерелами творчого потенціалу людини.

У розробленні концептуальних засад дослідження важливу роль відіграє спадщина вітчизняних мислителів минулого і сучасності. Зокрема, кордоцентризм української філософської думки, який знайшов своє відображення у творчості Г. Сковороди, П. Юркевича, М. Гоголя та ін., дає можливість зрозуміти, що саме серце людини і є джерелом творчої активності, бо в ньому продукується те нове, що становить результат справжньої творчості.

У дисертації підкреслено актуальність ідей сучасних вітчизняних мислителів, які заклали основи людського виміру творчості, зокрема, співвідношення творчості і свободи, природи і сутності людської діяльності (С. Бистрицький, В. Малахов, С. Пролєєв та ін.).

Психологічний ракурс дослідження зумовив необхідність звернення до фундаментальних ідей про вільне самовизначення особистості в процесі сенсопошукової активності, відображених у концепціях особистісного зростання (С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, Я. Пономарьов та ін.), теорії самоактуалізації А. Маслоу, особистісно центрованого підходу К. Роджерса. Зазначено, що творчий потенціал, згідно з традиціями вітчизняної психології, включає усі параметри узагальнених особистісних сфер – емоційність, мотивацію, мислення, вольову регуляцію дій.

Водночас підкреслено, що творчий потенціал людини – це не просто здатність внесувати і вирішувати нові завдання, а інтегральна якість людини, ядро сутнісних сил, яке виражає міру активності індивіда у процесі освоєння і переробки енергії, інформації, що надходять зовні, а також виробляються самою людиною (О. Чаплигін). Наукове осмислення психолого-педагогічної літератури з проблеми духовного і творчого потенціалів особи дало можливість окреслити внутрішній смисловий зв'язок фундаментальних класичних істин із сучасними поглядами на проблему виявлення, розвитку і реалізації сутнісних сил у процесі життєдіяльності людини. Творчий потенціал особи розглядається сьогодні як відкрита й самоорганізована система; вона визначає ціннісно-орієнтаційну спрямованість світосприйняття, задає духовний вимір людському існуванню, актуалізує духовні сутнісні сили в цілеспрямованій діяльності.

У дисертації підтверджується точка зору дослідників (О. Олексюк, С. Олійник, В. Лихвар та ін.) про те, що творчий потенціал у сфері мистецтва – це універсальна якість, яка відображує міру можливостей актуалізації сутнісних сил особистості у цілеспрямованій художній діяльності. Творчий потенціал майбутнього музиканта-виконавця має певну структуру, змістову визначеність і відкритість у бік гармонізації відносин зі світом шляхом приросщення духовних цінностей, саморозвитку і самореалізації. В структурній організації творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця взаємодіють мотиваційний, емоційний, інтелектуальний, комунікативний та операційний компоненти, які діють як єдиний механізм, спрямований на досягнення визначеного результату.

Музично-виконавська діяльність має великі можливості для розкриття творчого потенціалу, який може проявлятися в різних напрямах: у прагненні реалізувати себе в концертно-виконавській і музично-просвітницькій діяльності, в усвідомленні соціально значущих завдань музично-естетичного виховання молоді, в готовності аналізувати і розв'язувати суперечності в професійній діяльності з урахуванням суб'єктивних (особистісних) і об'єктивних (соціальних) чинників. На рівні фахової підготовки творчий потенціал музиканта-виконавця знаходить своє відображення в інтерпретації і в музично-виконавському спілкуванні з музичним досвідом людства.

Сучасна система вищої мистецької освіти багата на різноманітні форми становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців. Так, характер індивідуальних занять сприяє тонкому диференційованому і планомірному розвитку всіх компонентів творчого потенціалу студентів. Широта й різноманітність прийомів, форм і методів індивідуальної роботи сприяють ефективній реалізації здібностей і творчих сил особистості студента. Однак найефективнішою формою сприяння становленню творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця є навчальний оркестровий колектив як соціокультурна модель суспільства. Саме в оркестровому класі створюються умови для формування таких творчих здібностей і потенційних можливостей, які накладають відбиток на всі аспекти життя й діяльності музиканта-виконавця. Через художнє відображення морально-естетичних аспектів світу, взаємин у колективі, багатогранності соціальної перцепції творчості як основи діяльності оркестрового колективу закріплюються й збагачуються приховані, невикористані резерви в музично-виконавській діяльності кожного його учасника.

Творча активність кожної особи є рушійною силою у формуванні ціннісної картини світу. Основою становлення творчого потенціалу музиканта-виконавця стає акретаксія – здатність примножувати потенційні творчі можливості й формувати нові ціннісні настанови. Особливості акретаксії в навчальному оркестровому колективі такі: 1) оркестр як соціальна модель суспільства відображує духовну сторону життя через художньо-творчі цінності; 2) чинником приросщення потенційних творчих можливостей студента є аксіологічний аналіз – інтерпретація музичного репертуару оркестру; 3) творчий потенціал студента найефективніше збагачується в інтегративній моделі „сприйняття – інтерпретація – концертне виконавство"; 4) творчий потенціал студента розширюється в постійному народженні оригінальних ідей, в нестандартних підходах до розв`язання проблем, в модернізації відомого, в умінні імпровізувати й бачити альтернативні розв`язання тієї самої проблеми. У творчих пошуках особистість музиканта-виконавця долає нові бар'єри, і цей процес супроводжується багатою гамою переживань. Однак для підтримання емоційного тонусу виконавця потрібна надія на успіх і реальні творчі досягнення. Каталізаторами творчих досягнень постають такі цінності –

якості, як креативність, віра в себе, емпатія, енергійність і наполегливість, артистизм, рефлексивність, творча активність.

У другому розділі – *„Експериментальна робота зі створення педагогічних умов становлення творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця в оркестровому класі"* – визначено критерії та показники сформованості в студентів оркестрового колективу творчого потенціалу, наведено результати констатувального етапу експерименту, теоретично обґрунтовано педагогічні умови ефективного становлення досліджуваної якості.

Констатувальний етап дослідно-експериментальної роботи проводився на базі Донецької державної музичної академії ім. С. Прокоф'єва, Національної музичної академії України ім. П. Чайковського, Львівської державної музичної академії ім. М. Лисенка, Київського національного університету культури і мистецтв та Рівненського гуманітарного університету. Всього діагностикою було охоплено 275 респондентів (з них: 237 студентів, 14 керівників навчальних оркестрових колективів та 24 викладачі вищих навчальних закладів).

Організація проведення дослідження на його констатувальному етапі передбачала вирішення таких завдань: 1) визначити сутність творчого потенціалу народно-інструментального оркестрового виконавства в сучасному соціокультурному просторі; 2) з'ясувати реальний стан художньо-творчої діяльності студентів у процесі колективного оркестрового виконавства та розкрити існуючі суперечності; 3) розробити критерії й охарактеризувати рівні сформованості творчого потенціалу в майбутніх музикантів-виконавців; 4) висвітлити шляхи і напрями продуктивного впливу поліаспектної діяльності студентського оркестрового колективу на динамічне зростання творчого потенціалу його учасників.

Під час експериментальної роботи використано методи педагогічного дослідження, які відповідають окресленим завданням: анкетування, бесіда, інтерв'ювання, педагогічне спостереження за діяльністю студентів оркестрового колективу в умовах народно-інструментального оркестрового виконавства, ранжування і метод рейтингу. Досліджуваний феномен розглядається як динамічна інтегративна особистісна якість майбутнього музиканта-виконавця (в сукупності музичних здібностей, знань, умінь, навичок, ціннісно-орієнтаційної спрямованості), яка визначає готовність і можливість творчої самореалізації в просторі соціального й професійного життя.

Було **визначено критерії** сформованості творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців. До них належать: емоційний, мотиваційний, інтелектуальний, комунікативний, операційний. Емоційний критерій включав такі показники: активність емоційного „проникнення" в інтонаційно-образну програму музичного твору; здатність до „вершинних переживань" в осягненні музичних цінностей; інтенсивність естетичного

переживання музики в процесі оркестрового виконавства. Мотиваційний критерій передбачав наявність таких показників: ціннісно-орієнтаційна спрямованість студентів на музично-виконавську діяльність у професійному самовизначенні; зорієнтованість на участь в поліаспектній художньо-творчій діяльності оркестрового колективу; динамічність зростання особистісного смислу в ставленні до діяльності навчального оркестрового колективу.

Показниками інтелектуального критерію є: розуміння історико-стильових, жанрових ознак музичного твору в контексті його інтерпретації; глибина інтелектуального осягнення фабули музичного твору з проекцією на інтерпретацію; ступінь готовності до генерування ідей (креативність) у процесі колективного естетичного аналізу музичного твору. Комунікативний критерій включав такі показники: уміння швидко й адекватно орієнтуватися в умовах колективної музичної взаємодії; контактність (інтеракція) взаємної перцепції в художньо-творчій діяльності; корекція власної діяльності в процесі комунікативної взаємодії. Операційний критерій становлять такі показники: ступінь сформованості виконавських вмінь, навичок студентів в оркестровому колективі; якість інтрументально-оркестрового втілення інтерпретаційної ідеї твору; потреба в творчій самоактуалізації та самовдосконаленні в оркестровому виконавстві.

На основі розроблених критеріїв, виконання студентами п'яти блоків діагностичних завдань, педагогічного спостереження за їхньою діяльністю в оркестрі народних інструментів, опитування респондентів нами здійснено спробу визначити та охарактеризувати рівні сформованості творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців.

Для високого (креативного) рівня сформованості творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців властивим є повне виконання програми діагностування. Діяльність студентів (6,8 %) відповідає зазначеним критеріям сформованості компонентної структури (окремо і в цілому) їхнього творчого потенціалу. До середнього (евристичного) рівня віднесено (44,3 %) студентів, які виконали не в повному обсязі діагностичні завдання, але проявили зорієнтованість у проблемних питаннях, окреслених програмою діагностики, і відповідають основним параметрам критеріальної оцінки сформованості творчого потенціалу. До низького (репродуктивного) рівня (49,0%) віднесено студентів, які частково виконали завдання з окреслених дослідженням структурних блоків стосовно відповідності сформованості їхнього творчого потенціалу розробленим критеріям.

Результати досліджень, проведених у рамках констатувального експерименту, свідчать про те, що в мистецьких навчальних закладах, зокрема в оркестрових класах, немає належного підходу до організації процесу становлення творчого потенціалу студентів; недостатніми є зміст, методи, форми й засоби вирішення поставлених завдань, мало уваги приділяється встановленню духовної атмосфери в оркестровому колективі;

не враховується важливість застосування варіативних форм в організації виконавської діяльності та діалогічної взаємодії в оркестровому колективі.

Експериментальне дослідження показало, що змістове наповнення орієнтованості на творчість у поліаспектній діяльності оркестрового колективу створює фундамент творчого потенціалу кожного його учасника, а також забезпечує доведення художнього задуму до визначеного результату. Нами виявлено також, що переважна більшість студентів не повною мірою обґрунтовують власний підхід до розкриття емоційно-естетичної програми музичного твору, не адекватно усвідомлюють його виражальні засоби. Встановлено, що значна частина студентів не вбачає сенсу використання діалогової взаємодії в колективному інтерпретаційному процесі, проте усвідомлює доцільність актуалізації латентних творчих можливостей майбутніх музикантів-виконавців в ансамблевій формі репетиційних занять оркестрового класу.

Результати констатувального експерименту зумовили необхідність розробки педагогічних умов, здатних забезпечити ефективність процесу формування творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців.

Першою педагогічною умовою є *формування духовної атмосфери* в студентському оркестровому колективі. Духовна атмосфера в оркестровому колективі формується завдяки характеру взаємодії між його суб'єктами, де особливого сенсу набуває потреба осягнення духовних цінностей, які через свідомість музикантів-виконавців, а також їхнього керівника-диригента віддзеркалюються в музично-виконавській діяльності. Досвід вищої школи переконує в тому, що студентські колективи мають безмежні можливості щодо формування в студентів унікальної здатності додавати до відтворюваного музичного твору свої емоційні та духовно значущі якості, результатом яких є особливе колективне ціннісне переживання. У психологічному плані це виражається в переживанні катарсису, внаслідок чого відбуваються глибинні зміни на всіх рівнях психіки (підсвідомість, почуття, мислення). Ціннісно-орієнтаційне єднання в оркестрі проявляється в єдності суджень і оцінок (як між учасниками окремої інструментальної групи, так і з іншими виконавцями оркестру) у підході до цілей, завдань і цінностей, пов'язаних із музичною творчістю.

Друга педагогічна умова – *етапність педагогічного впливу*, що сприяє ефективному становленню потенціалу майбутніх музикантів-виконавців. Ідея про «актуальну», «близьку» та «перспективну» зони розвитку важлива для нашого дослідження, оскільки на рівні теорії розкриває умови постановки завдань, що стимулюють творчі процеси. Зона "актуального розвитку" особистості відображує систему набутих знань, вмінь, навичок, а в разі цілеспрямованого педагогічного процесу у взаємодії із "зоною ближнього" розвитку переходить на більш високий рівень, наближаючись до вирішення "перспективних" цілей і завдань. Таке поняття етапності перегукується з позиціями відомих диригентів оркестрових колективів,

викладачів вищих мистецьких закладів освіти стосовно того, що процес становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців є багаторівневим.

Третя педагогічна умова пов'язана із *застосуванням варіативних форм* в організації поліаспектної музично-виконавської діяльності студентського оркестрового колективу з орієнтацією на становлення творчого потенціалу його учасників. Втіленню варіативності як педагогічної умови сприяють такі форми, як загальна репетиція всього складу оркестру, репетиції окремих оркестрових груп, ансамблеві та індивідуальні репетиційні заняття. Особливого значення набувають форми концертного виступу оркестрового колективу в різних заходах мистецького спрямування.

Організація *діалогічної взаємодії* між учасниками художньо-творчого процесу в оркестровому колективі є четвертою педагогічною умовою, яка сприяє становленню творчого потенціалу особистості майбутніх музикантів-виконавців. Діалогова взаємодія – це не тільки необхідна умова розв'язання суперечностей, а й передумова внутрішньої свободи особистості, що стає джерелом активності, через яку реалізується діалогічна позиція партнерів по спілкуванню. «Діалогічна позиція» має особливий динамічний характер і спрямована на всіх учасників діалогу, а також на сам діалог як вищий рівень міжособистісного спілкування.

П'ятою педагогічною умовою є *зорієнтованість оркестрового колективу на опанування широкого діапазону навчального репертуару*, на поліаспектність художніх напрямків, жанрів, стильових систем, засобів художньої виразності. Репертуар постає одночасно як найістотніша галузь музичної культури і як специфічний звуковий простір, зафіксований у нотографічному вигляді.

У третьому розділі – ***"Методика становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в оркестровому класі"*** – викладено зміст і послідовність етапів формувального експерименту, а також проаналізовано результати експериментального дослідження.

Формувальний етап дослідно-експериментальної роботи проводився на базі Донецької державної музичної академії ім. С. Прокоф'єва і охоплював 131 студента I–V курсів (66– ЕГ і 65 – КГ).

Перший етап було підпорядковано становленню переважно мотиваційного й емоційного компонентів досліджуваного феномена. Мета полягала в тому, щоб виробити уявлення діалогової взаємодії в оркестровому класі, актуалізувати набутий музичний досвід творчого самовираження, систематизувати та збагатити фонд знань у процесі репетиційних занять в оркестровому класі та опрацювати тематику спецкурсу "Становлення творчого потенціалу музикантів-виконавців в оркестровому класі".

Розвитку емоційної сфери та стимулюванню мотивації колективної виконавської діяльності студентів сприяли такі методи: емпатії, бесіди, творчих завдань, синестезії, художніх асоціацій, навіювання.

Дослідженням доведено, що програма використання різних за типологією завдань сприяла поглибленню знань студентів і набуттю ними нових щодо музично-стильових ознак музичних творів з репертуару оркестру народних інструментів. Це усвідомлення ними наукового понятійного апарату, узагальнення навчального матеріалу для результативного вирішення проблемних завдань окреслило проблему розв'язання суперечностей у теоретичному і практичному аспектах. Крім того, студенти показали ефективність виконавських дій у самостійно обраному музичному матеріалі. У ході роботи над музично-стильовими параметрами оркестрових творів студенти мали змогу вільно обстоювати власні позиції, судження, операції (аналізу, порівняння, зіставлення) й узагальнювати їх. Самостійність студентів динамізувалася завдяки своїй результативності: від репродуктивної відтворювальної до евристичної (перетворювальної) діяльності.

Другий етап було орієнтовано на становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в умовах застосування варіативних форм. Колективна робота здійснювалася студентами навчального оркестрового колективу за допомогою: методу колективного естетичного аналізу музичних творів з використанням прийомів інтонаційного узагальнення, генералізації ідей, ескізного опрацювання оркестрового репертуару. Групові форми роботи ґрунтувалися на інтерактивних методах, серед яких найефективнішими були диспути, рольові та імітаційні ігрові ситуації.

Студентам пропонували такі ігрові ситуації, як "Концертмейстер оркестрової групи", "Соліст і оркестровий акомпанемент", "Я – диригент оркестру" та інші. Ситуації, що мали практичну реалізацію у музично-виконавській діяльності студентів, часто було підготовлено окремими учасниками на основі опрацювання спеціальної та методичної літератури. Проте при проведенні ігрових моментів виникали спонтанно й інші ситуації в процесі групового спілкування. Під час активної і зацікавленої групової взаємодії, спрямованої на розв'язання значущих для учасників проблем, відбувалася чітка імітація спроектованої дії, що мала адекватне музично-виконавське "звучання".

Третій етап узагальнював попередню підготовку майбутніх музикантів-виконавців і спрямовувався на формування операційного компонента творчого потенціалу. Основою методики становлення творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця був метод формування потреби в оптимальній реалізації творчого потенціалу студентів під час концертних і конкурсних виступів. Цей метод було спрямовано на виховання почуття відповідальності, прагнення до самовдосконалення, самокритичності, задоволення потреби в колективній цінності.

Дослідження показало, що постійна участь студентів-оркестрантів у тематично спрямованих концертних виступах мала актуалізуючий вплив на їхню потребу в творчому самовиявленні й самореалізації. Крім того, концертно-виконавська практика сприяла розширенню меж у набутті

майбутніми музикантами-виконавцями досвіду комунікації; розкриті творчого потенціалу в інтерпретаційному процесі; стимуляції емоційної відкритості, артистизму; продуктивній ретрансляції художньо-образної домінанти композиторської концепції оркестрового твору як у соціокультурний простір, так і в особистісний сенс життєдіяльності.

Таким чином, дослідженням підтверджено припущення про ефективність функціонування опрацьованих педагогічних умов та експериментально апробованої методики.

Перевірка ефективності впровадження методики становлення творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця у навчально-виховний процес показала, що внаслідок експериментальної роботи відбулися зміни в динаміці становлення компонентів творчого потенціалу. У студентів експериментальної групи значно краще, ніж у студентів контрольної групи, виявилася здатність до „вершинних переживань" в осягненні музичних цінностей твору, осмисленні музично-образного змісту в створенні власної інтерпретації; встановилася тенденція до підвищення рівня сформованості інтегрованих знань, про що свідчить порівняльний аналіз музичних творів. Динаміку змін рівня сформованості творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців відображено в наступній таблиці.

Таблиця 1

Динаміка становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в експериментальній та контрольній групах, %

Рівень	Початковий зріз		Перший проміжний зріз		Другий проміжний зріз		Заключний зріз	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Низький	51,5	50,8	22,7	44,6	0	32,3	0	23,1
Середній	42,4	46,1	63,65	47,7	56,1	55,4	40,9	63,1
Високий	6,1	3,1	13,65	7,7	43,9	12,3	59.1	13,8

Зіставлення результатів початкового і кінцевого зрізів в експериментальній групі дає змогу простежити значне збільшення кількості студентів із високим рівнем сформованості творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців (від 6,1 % до 59,1 %), деяке зменшення показників середнього рівня (від 42,4 % до 40,9 %) і досить вагоме зниження кількості студентів з низьким рівнем (від 51,5 % до 0 %). Такі результати свідчать про ефективність запропонованої методики формування зазначеного феномена.

Таким чином, теоретичний аналіз проблеми, результати експериментального дослідження підтвердили висунуту гіпотезу, що дало змогу зробити такі *висновки:*

1. Ретроспективний аналіз проблеми засвідчив, що в сучасній педагогічній науці не вироблено єдиного підходу до проблеми творчого потенціалу, розуміння його природи і структури. Виявлені тенденції у дослідженні становлення творчого потенціалу особи дають змогу розглядати

це поняття як постійний і творчий процес осягнення сутності і сенсу буття на різних етапах особистісного розвитку, який детермінує особисту роль і відповідальність у діяльнісному вираженні й самостворенні особистості, що будується відповідно до вимог часу, суспільства. Творчий потенціал у сфері мистецтва – це універсальна якість, яка відображує міру можливостей актуалізації сутнісних сил особи в цілеспрямованій художній діяльності. Досліджуваний феномен розглядається як динамічна інтегративна особистісна якість майбутнього музиканта-виконавця (в сукупності музичних здібностей, знань, умінь, навичок, ціннісно-орієнтаційної спрямованості), яка визначає готовність і можливість творчої самореалізації в просторі соціального й професійного життя.

Важливою особливістю творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця є те, що в його структурній організації взаємодіють такі компоненти: мотиваційний, емоційний, інтелектуальний, комунікативний і операційний.

2. Доведено, що навчальний оркестровий колектив має широкі виховні можливості, що реалізуються через колективну співпрацю його учасників. Студентський оркестр народних інструментів акумулює основні риси і вимоги суспільного життя, вводить майбутніх музикантів-виконавців у систему суспільних відносин і накопичення ними досвіду цих відносин. Оркестровий колектив наділяє знаннями і навичками професійної і соціальної діяльності: суспільної, педагогічної, художньо-творчої, концертно-виконавської та інших, розвиває особисті та суспільні інтереси; пов'язує особистість музиканта-виконавця із суспільством через універсальність відносин, застосованих у професійній і суспільних ситуаціях; створює гармонійну єдність між особистою і суспільною оцінкою; наділяє студентів соціальною активністю, внутрішньою і зовнішньою культурою.

3. Визначено критерії сформованості творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців (емоційний, мотиваційний, інтелектуальний, комунікативний, операційний), характерологічні показники яких стали підґрунтям для виявлення трьох груп студентів, кожна з яких відповідала певному рівню сформованості творчого потенціалу особистості, а саме: низькому, середньому та високому

4. Теоретично обґрунтовано й апробовано педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця в оркестровому класі. До них належать: *формування духовної атмосфери* в студентському оркестровому колективі; ставність *педагогічного впливу*, що сприяє ефективному становленню потенціалу майбутніх музикантів-виконавців; ***застосування варіативних форм*** в організації поліаспектної музично-виконавської діяльності студентського оркестрового колективу; ***діалогічна взаємодія*** між учасниками художньо-творчого процесу в

оркестровому колективі; ***зорієнтованість*** всього оркестрового ***колективу на опанування широкого діапазону навчального і концертного репертуару.***

5. У ході дослідно-експериментальної роботи розроблено та апробовано методику становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців, що використовувалась упродовж трьох етапів, кожен з яких характеризувався відповідними цілями, завданнями, особливостями змісту, формами і методами. Перший етап було спрямовано на актуалізацію і поглиблення фонду знань студентів у процесі опрацювання тематики спецкурсу, а також реалізацію програми творчих завдань з метою прирощення потенційних творчих можливостей й формування нових цінісних настанов. Другий етап формувального експерименту було пов'язано з роботою в умовах застосування варіативних форм. Творчий пошук студентів спрямовувався на вибір оптимальних варіантів інтерпретації оркестрових творів у процесі групової взаємодії. Третій етап ґрунтувався на актуалізації потенційних творчих можливостей студентів у процесі концертно-виконавської практики.

6. Дані формувального експерименту дали змогу констатувати позитивні зрушення щодо рівнів сформованості творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців за усіма визначеними критеріями, що є свідченням ефективності розробленої й апробованої методики.

Поставлені завдання дослідження виконано. Водночас слід зазначити, що проблему становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців не вичерпано, вона тільки починає набувати осмислення в педагогічній науці і практиці. Особливо актуальними є такі аспекти розробленого нами концептуального підходу: а) збагачення досліджуваного процесу внаслідок включення до нього нових ідей, поглядів із теорії інтерпретації, етнокультурології, психотерапії; б) розроблення нових пріоритетних завдань і засобів їхньої педагогічної реалізації в плані цілісного духовного становлення творчого потенціалу майбутніх фахівців; в) включення теоретичних та практичних аспектів дослідження в різні сфери мистецької і музично-педагогічної освіти.

ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ РОЗКРИВАЄТЬСЯ В ТАКИХ ОСНОВНИХ ПУБЛІКАЦІЯХ АВТОРА:

1. Восводін В. В. Становлення творчого потенціалу особистості: сучасні наукові підходи //Нова педагогічна думка. Науково-методичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 109-111.
2. Восводін В. В. Навчальний оркестровий колектив у становленні творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця // Науковий Вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Ушинського. – Одеса, 2007. – С. 12-19.

3. Воєводін В.В. Становлення творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця як педагогічний процес // Наукові записки ТНПУ ім. В.Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2007. – № 4. – С. 20-25.
4. Воєводін В. В. Ціннісний компонент творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця: особливості становлення в оркестровому колективі // Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти: Зб. матеріалів науково-методологічного семінару. – Чернівці: Зелена Буковина, 2007. - С. 71-73.
5. Воєводин В.В. Пособие для руководителя студенческого оркестра народных инструментов. – К.: ГМЦУЗКИУ, 2003. – 143 с.

АНОТАЦІЯ

Воєводін В.В. Педагогічні умови становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в оркестровому класі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (музика та музичне виховання). – Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, 2007.

Основний зміст дисертації становить наукове обґрунтування методики становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в оркестровому класі.

Ґрунтуючись на теоретичному дослідженні специфіки досліджуваного феномена, визначено сутність творчого потенціалу студентів мистецьких вищих навчальних закладів та його структурні компоненти: мотиваційний, емоційний, інтелектуальний, комунікативний та операційний.

На основі авторської концепції про важливість реалізації творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців в оркестровому класі розроблено критерії та показники рівня його сформованості; досліджено зміст, педагогічні умови; апробовано експериментальну методику поетапного становлення творчого потенціалу студентів вищих навчальних закладів, яка ґрунтується на принципах особистісно орієнтованого підходу.

Ключові слова: творчий потенціал, оркестровий клас, фахова підготовка музиканта-виконавця, навчальний оркестровий колектив.

АННОТАЦИЯ

Воеводин В.В. Педагогические условия становления творческого потенциала будущих музыкантов-исполнителей в оркестровом классе. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (музыка и музыкальное воспитание). – Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, 2007.

В диссертации исследуется актуальная проблема становления творческого потенциала будущих музыкантов-исполнителей в высших учебных заведениях культуры и искусств. Представлен аналитический обзор философской, психологической, музыковедческой, педагогической и методической литературы, на основе чего уточнены сущность и содержание категории "творческий потенциал".

В исследовании обосновано, что творческий потенциал будущего музыканта-исполнителя – это универсальное качество, отражающее меру возможностей актуализации сущностных сил личности в целенаправленной музыкальной деятельности. В структуре творческого потенциала личности будущего музыканта-исполнителя выделены следующие компоненты: мотивационный, эмоциональный, интеллектуальный, коммуникативный и операциональный.

В диссертации рассмотрены специфические особенности учебного оркестра народных инструментов как средства становления творческого потенциала будущих музыкантов-исполнителей.

В ходе констатирующего эксперимента разработаны критерии и показатели уровней сформированности творческого потенциала студентов. Результаты диагностирования показали, что реальный уровень сформированности творческого потенциала студентов высших учебных заведений не соответствует требованиям современной высшей школы, что обусловило необходимость внедрения разработанной экспериментальной методики в практику высшего музыкального образования.

Среди педагогических условий эффективности становления творческого потенциала студентов в оркестровом классе выделены: формирование духовной атмосферы в студенческом оркестровом коллективе; этапность педагогического влияния, способствующая эффективному становлению творческого потенциала будущих музыкантов-исполнителей; использование вариативных форм в организации полиаспектной музыкально-исполнительской деятельности студенческого оркестрового коллектива; организация диалогического взаимодействия между участниками художественно-творческого процесса в оркестровом коллективе и ориентация участников оркестрового коллектива на овладение широким диапазоном учебного репертуара.

Поэтапная методика становления творческого потенциала студентов была проверена экспериментально. Первый этап был направлен на актуализацию существующего музыкально-исполнительского опыта в процессе изучения спецкурса, развитие эмоциональной сферы, стимулирование мотивации коллективной музыкально-исполнительской деятельности студентов. Развитию эмоциональной сферы и стимулированию мотивации коллективной исполнительской деятельности студентов способствовали такие методы: эмпатии, беседы, творческих заданий, синестезии, художественных ассоциаций, суггестии.

На втором этапе осуществлялась вариативность форм коллективной музыкально-исполнительской деятельности студентов, использовались игровые ситуации с целью активизации интеллектуальных процессов в оркестровом классе. Групповые формы работы проводились на основе интерактивных методов, среди которых самыми эффективными были диспуты, ролевые и имитационные игровые ситуации. В процессе активного и заинтересованного группового взаимодействия, направленного на решение значимых для участников проблем, происходила четкая имитация спроецированного действия, имеющая адекватное музыкально-исполнительское «звучание». Целью последнего этапа было формирование потребности в оптимальной реализации творческого потенциала студентов в процессе концертных и конкурсных выступлений. Этот метод был направлен на воспитание чувства ответственности, стремления к самосовершенствованию, самокритичности, удовлетворения потребности в коллективной ценности.

Анализ результатов формирующего эксперимента подтвердил эффективность разработанной методики становления творческого потенциала студентов в оркестровом классе, что позволяет использовать методический материал в учебно-воспитательном процессе на музыкальных факультетах высших учебных заведений искусств, преподавании специальных дисциплин, при разработке методических рекомендаций, спецкурсов по усовершенствованию специальной подготовки будущих музыкантов-исполнителей. Сравнительный анализ показателей констатирующего и формирующего экспериментов на основе разработанных критериев показал, что студенты экспериментальной группы значительно расширили свои профессиональные знания, повысили уровень сформированности исполнительских умений, развили способность к «вершинным переживаниям» в постижении музыкальных ценностей, а также навыки творческого решения исполнительских проблем в оркестровом классе.

Ключевые слова: творческий потенциал, оркестровый класс, специальная подготовка музыканта-исполнителя, учебный оркестровый коллектив.

ANNOTATION

Voyevodin V.V. Pedagogical conditions for the maintenance of future music performers creative potential in the orchestra class. – Manuscript.

Dissertation on the competing the scientific degree of the candidate of pedagogical sciences by speciality 13.00.02 – Theory and Methods of Teaching (Music and musical Education). – Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, 2007.

The main content of the dissertation presents the scientific substantiation of the methods for the maintenance of future music performers creative potential in the orchestra class.

Based on the theoretical investigation of the examined phenomenon specificity, the essence of the creative potential of students at art higher educational establishments has got its determination, as well as its structural components: motivational, emotional, intellectual, communicative, and operational.

On the basis of the author's concept about the importance of realization of future music performers creative potential in the orchestra class; the criteria and indexes for the levels of its forming-up have been worked out; the content, pedagogical conditions have been examined; experimental methods for step-by-step maintenance of the creative potential of students at higher educational establishments have got its approbation, which are based on the principles of person-oriented approach.

Key words: creative potential, orchestra class, professional training of the musician-performer, training orchestra collective.

Підписано до друку 27.08.2007 р. Формат 60×90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 87

«Видавництво "Науковий світ"»®
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Боженка, 17, оф. 504.
200-87-13, 200-87-15, 8-050-525-88-77